

УДК 330.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2025-13-2>**Вакуліч М.М.**кандидат економічних наук, доцент, докторант,
ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
Українського державного університету науки і технологій

ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В ЕКОНОМІЦІ ДЕРЖАВИ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

Економічні потрясіння в Україні, що є наслідком проведення активних бойових дій на її території, сформувавши необхідність запровадження інноваційних структурних зрушень в економічній системі. У статті використано наступні методи наукового дослідження: метод критичного аналізу наукової і методичної літератури, методи сучасного аналізу, а саме: економічний аналіз, інвестиційний аналіз, діагностичний аналіз. Подано обґрунтування щодо необхідності застосування сучасної класифікації рейтингових оцінок інвестиційного клімату економіки держави в умовах трансформаційних перетворень. З'ясовано, що в окремих наукових дослідженнях зустрічаються нові підходи до оцінювання стану інвестиційного клімату, що характеризують його мають дискусійний характер теоретичного спрямування та на практиці майже не використовуються. Наголошено на необхідності створення сучасної класифікації рейтингових оцінок інвестиційного клімату.

Ключові слова: інвестиційний клімат, оцінювання, аналіз, підхід, механізм, національна економіка.

Maria VakulichEducational and Scientific Institute
“Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture”
of Ukrainian State University of Science and Technologies

ASSESSMENT OF THE STATE OF THE INVESTMENT CLIMATE IN THE STATE'S ECONOMY: MODERN APPROACHES

Economic shocks in Ukraine, which are a consequence of active hostilities on its territory, have created the need to introduce innovative structural shifts in the economic system. The article uses the following methods of scientific research: the method of critical analysis of scientific and methodological literature, methods of modern analysis, namely: economic analysis, investment analysis, diagnostic analysis. The justification for the need to use a modern classification of rating assessments of the investment climate of the state economy in conditions of transformational transformations is presented. One of the features of the 21-st century is the complication of the structure of economic systems, the acceleration of scientific and technological changes, the active influence of integration processes on the specifics of the socio-economic development of individual states and the world as a whole. The problems of transforming the economies of individual states in the context of globalization are gaining special scientific, theoretical and practical significance, taking into account the modern realities of development. There is a need to determine the state of Ukraine's foreign economic relations with the countries of the European Union, identify direct and indirect factors of the transformation of Ukraine's economy and substantiate the strategic priorities of its effective reintegration into the global economic space. In this context, the issue of forming a spectrum of modern approaches to assessing the state of the investment climate in the economy of the state is gaining priority. The formation of an investment climate is the unalterable basis for increasing the role of foreign investment in the processes of Ukraine's development and its integration into the world economy. It was found that in some scientific studies there are new approaches to assessing the state of the investment climate, which characterize it, have a debatable theoretical nature and are almost not used in practice. The need to create a modern classification of investment climate ratings is emphasized.

Keywords: investment climate, assessment, analysis, approach, mechanism, national economy.

Постановка проблеми. Однією з особливостей ХХІ ст. є ускладнення структури економічних систем, прискорення науково-технологічних змін, активний вплив інтеграційних процесів на специфіку соціально-економічного розвитку окремих держав та світу в цілому. Проблеми трансформації економіки окремих держав в умовах глобалізації набувають особливого науково-теоретичного та практичного значення з урахуванням сучасних реалій розвитку. Постає необхідність визначення стану зовнішньоекономічних відносин України з державами Європейського Союзу, виявлення прямих та непрямих факторів трансформації економіки України та обґрунтування стратегічних пріоритетів її ефективної реінтеграції до глобального економічного простору. У даному контексті питання

формування спектру сучасних підходів до оцінювання стану інвестиційного клімату в економіці держави набуває пріоритетного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблематики оцінювання стану інвестиційного клімату присвячені роботи багатьох вітчизняних та закордонних вчених. Зокрема, наприклад: Чапляк Н. [1], Венгуренко Т. [2], Плахотнюк В. [2], Костишко Л. [3], Серебряк К. [3], Середа О. [3], Зайцева Л. [3], Штепенко К. [4], Нікольчук Ю. [7], Лопатовська О. [7], Конакова К. [8], Шуплат О. [10] та багатьох інших.

Однак, враховуючи комплексність та глибину проведених наукових досліджень в означеній проблематиці, – практично відсутні відповідні дослідження

проблематики оцінювання стану інвестиційного клімату економічної системи держави, що функціонує в умовах активних бойових дій на її території та необхідності постійної диверсифікації ризиків як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз сучасних підходів до оцінювання стану інвестиційного клімату в економіці держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування інвестиційного клімату є безальтернативною основою підвищення ролі іноземного інвестування у процесах розвитку України та її інтеграції у світову економіку.

Дані щодо динаміки прямих іноземних інвестицій в економіку України та з України у період з 2002 по 2024 рр. (табл. 1).

Як видно з табл. 1, глобальна економічна криза 2020 року спричинила суттєвий негативний вплив на залучення додаткового інвестиційного капіталу в економіку України. Відтак, загальний обсяг залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України скоротився на 868 млн доларів США, що, в першу чергу, спричинено негативним впливом аспектів пандемії COVID-19. Даний показник залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку є найнижчим за останні 20 років. Економічна ситуація у 2021 році стабілізується, що сфор-

мувало додатковий обсяг прямих іноземних інвестицій у розмірі 6687 млн доларів США (+624,7%). Однак, негативні наслідки повномасштабного воєнного вторгнення на територію України 24 лютого 2022 року зумовили суттєве зниження об'ємів прямих іноземних інвестицій в економіку України, що склало 1152 млн доларів США (-91,0%). У 2023 році спостерігається покращення економічної ситуації та залучення додаткового інвестиційного капіталу в Україну, що сумарно склало 4247 млн доларів США прямих іноземних інвестицій (+575,0%).

За результатами аналізу даних 2024 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій склав 3116 млн доларів США (-23,3%), що зумовлено негативним впливом аспектів активних бойових дій на території України та відтермінування строків реалізації проєктів та програм макроекономічного рівня. У загальному аналізі наведених даних можна зробити висновок, що обсяг чистих надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України є значно більшим, ніж обсяг чистого відтоку. Впродовж періоду 2019-2024 років найбільший приріст прямих іноземних інвестицій прийшовся на 2021 рік та склав сумарно 6687 млн доларів США.

За результатами аналізу даних 2023 року, в умовах повномасштабного воєнного вторгнення на територію України, інвестиційні кошти вкладаються у наступні сфери діяльності [6]:

– промисловість (169 940 639 тис грн);

Таблиця 1

Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України та з України у період з 2002 по 2024 рр. (млн доларів США)

Роки	Прямі іноземні інвестиції в Україну		Прямі іноземні інвестиції з України		Сальдо	
	млн доларів США	приріст / падіння за рік	млн доларів США	приріст / падіння за рік	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
2002	693	–	-5	–	+698	–
2003	1424	+731	13	+18	+1411	+102,1%
2004	1715	+291	4	-9	+1711	+21,3%
2005	7808	+6093	275	+271	+7533	+340,3%
2006	5604	-2204	-133	-408	+5737	-23,8%
2007	9891	+4287	673	+806	+9218	+60,7%
2008	10913	+1022	1010	+337	+9903	+7,4%
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53,0%
2010	6495	+1679	736	+574	+5759	+23,7%
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8%
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6%
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3%
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7%
2015	-458	-868	-51	-162	-407	-236,1%
2016	3810	+4268	16	+67	+3794	+1032,2%
2017	3692	-116	8	-8	+3684	-2,9%
2018	4455	+763	-5	-13	+4460	+21,1%
2019	5860	+1405	648	+653	+5212	+16,9%
2020	-868	-6728	82	-566	-950	-118,2%
2021	6687	+7555	-198	-280	+6885	+624,7%
2022	1152	-5535	529	+727	+623	-91,0%
2023	4247	+3095	42	-487	+4205	+575,0%
2024	3116	-1131	-111	-153	+3227	-23,3%

* побудовано автором на підставі [6];

** дані з 2014 р. вказані без урахування тимчасово окупованих територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

- державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (46 398 974 тис грн);
- сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (31 641 946 тис грн);
- будівництво (30 654 290 тис грн).

У зв'язку з проведенням військових дій на території України та суттєвим ускладненням умов ведення бізнесу відбувається суттєве переформатування пріоритетних позицій у сфері інвестування в державі, акцентуючи увагу на тих секторах національної економіки, які найбільше зазнали втрат та постраждали внаслідок воєнної агресії. Наприклад, металургійний сектор, що займав значну частку у внутрішньому валовому продукті та експортних операціях України до 2022 року, – зазнав серйозних збитків завдяки негативному впливу аспектів повномасштабного воєнного вторгнення та скорочення інвестиційного капіталу практично на 40% у 2023 році порівняно із попереднім 2022 роком [6]. На сьогоднішній день пріоритетним завданням державного менеджменту у сфері інвестиційної діяльності є забезпечення формування сприятливих умов для відтворення інвестиційного клімату економіки України, ґрунтуючись на необхідності забезпечення ревіталізації всіх секторів національної економічної системи. Одним із можливих варіантів реалізації сформованого завдання є забезпечення страхування як вітчизняних, так і закордонних інвесторів від інвестиційних ризиків різних рівнів, що допоможе сформуванню сприятливих умов для реалізації спектру проєктів та інвестиційних програм макроеконо-

мічного рівня. Однією з таких організацій є Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA), що входить до групи Світового банку. Навіть у складних умовах воєнних дій на території України, досвід, накопичений MIGA у роботі з країнами, що переживають конфлікти, може бути корисним для захисту інвестицій та розвитку економіки [9]. Фінансово-статистична практика розробила декілька методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості, систематизація яких дозволила об'єднати їх в три підходи: статистичний, експертний та рейтинговий. Обсяг капітальних інвестицій в економіку України у розрізі регіонів за період 2023 рр. представлено на рис. 1.

З метою створення ефективної концепції управління інвестиційним кліматом в економіці України вперше розроблено класифікацію методик оцінки інвестиційної привабливості, як однієї зі складових інвестиційного клімату в національній економіці та їх порівняльний аналіз для створення бази для вибору найбільш пріоритетних методик оцінки інвестиційного клімату за наступними критеріями: цільова група потенційних інвесторів, глибина дослідження, періодичність оцінки інвестиційного клімату, цілі використання оцінки інвестиційного клімату (рис. 2).

В основу системи управління інвестиційним кліматом доцільно покласти механізм інвестиційного партнерства, що сприяло б узгодженню інтересів і дій суб'єктів інвестиційних відносин. Основою формування позитивного інвестиційного іміджу є створення

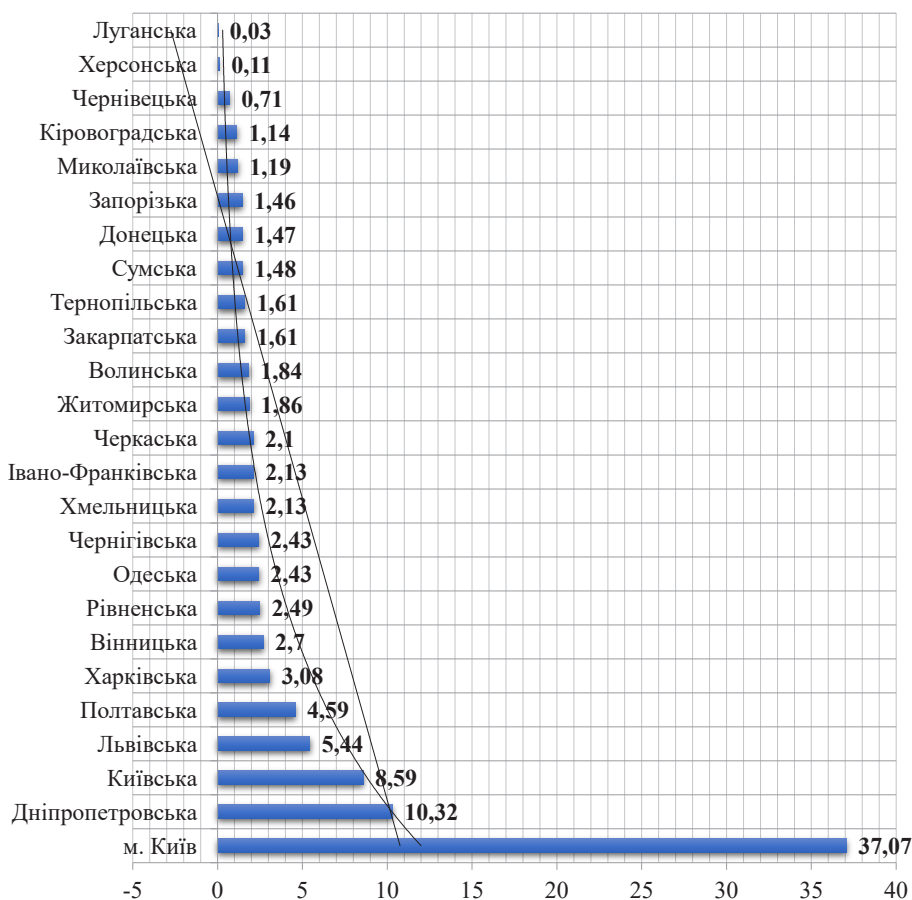

Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій в економіку України у розрізі регіонів за період 2023 рр., у %

Джерело: побудовано автором на підставі аналізу [6]

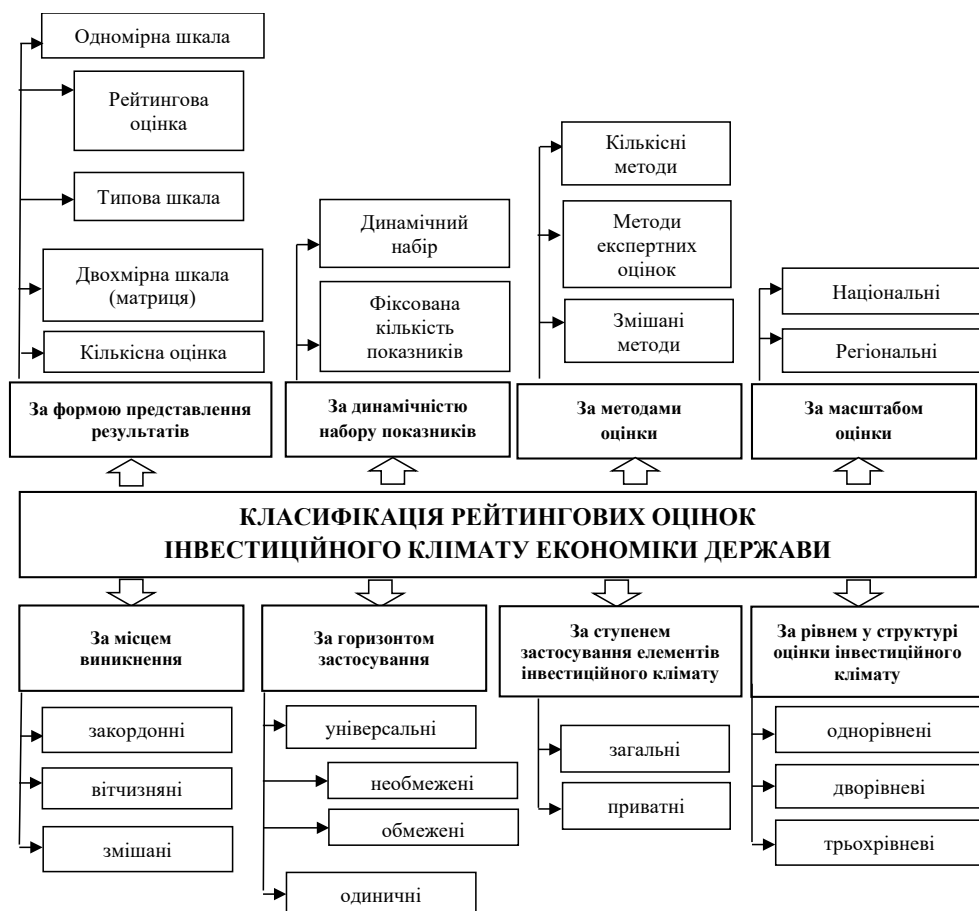

Рис. 2. Класифікація рейтингових оцінок інвестиційного клімату економіки держави

Джерело: розроблено автором

результативної організаційно-економічної концепції управління інвестиційним кліматом в економіці України. Ключовим елементом цієї концепції є координаційно-регулюючий характер впливу керуючої підсистеми на керовану, що забезпечується за рахунок використання науково обґрунтованих підходів, принципів, методів та засобів управління.

Висновки. Необхідно розробити комплексний механізм інформаційного забезпечення системи управ-

ління інвестиційним кліматом в економіці України та визначити стратегічні пріоритети її інноваційного розвитку. Таким чином, безпосередній вплив процесів глобалізації та євроінтеграції зумовлюють необхідність використання нових підходів до формування інвестиційного клімату національної економіки. Зокрема, стан інвестиційного клімату виступає, як «точка стабілізації» національної економіки з відповідним рівнем інвестуванням.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чапляк Н. І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80>.
2. Венгуренко Т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. *Бізнес-інформ*. 2020. № 4. С. 103–111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-103-111>.
3. Костирко Л., Серебряк К., Серета О., Зайцева Л. Інвестиційна привабливість України як домінанта залучення прямих іноземних інвестицій з європейського простору: аналіз, оцінка. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 2 (43). С. 95–106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcартп.2.43.2022.3700>
4. Штепенко К. П., Забурасва О. Ю. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040> (дата звернення: 03.01.2025).
5. Якушко І. В. Рейтингові підходи до оцінювання інвестиційної привабливості національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23, ч. 2. С. 152–159. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/31.pdf
6. Міністерство фінансів України. Прямі іноземні інвестиції (2024). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 164–175. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159>
8. Конакова К. М. Оцінка та напрями покращення інвестиційної привабливості України: рейтинговий підхід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26. С. 84–90.

9. Вакулич М. М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання інвестиційного клімату. *Академічний огляд*. 2014. № 1. С. 41–49. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ao_2014_1_7.pdf

10. Шуплат О. М. Аспекти поліпшення інвестиційного клімату України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2022. № 1 (59). С. 129–137. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-137](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-137)

REFERENCES

1. Chapliak N. I. (2022) Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: problemy ta shliakhy vyrishennia v suchasnykh realiiakh [Investment attractiveness of Ukraine: problems and solutions in modern realities]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 40, pp. 320. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80>

2. Venhurenko T. H., Plakhotniuk V. V. (2020) Analiz investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy [Analysis of investment attractiveness of Ukraine]. *Biznes-inform*, no. 4, pp. 103–111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-103-111>

3. Kostyrko L., Serebriak K., Sereda O., Zaitseva L. (2022) Investytsiina pryvablyvist Ukrainy yak dominanta zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii z yevropeiskoho prostoru: analiz, otsinka [Investment attractiveness of Ukraine as a dominant factor in attracting foreign direct investment from the European space: analysis, evaluation]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 2 (43), pp. 95–106. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.43.2022.3700>

4. Shtepenko K. P., Zaburaieva O. Iu. (2019) Analiz priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy ta peredumovy neobkhdnosti yikh zaluchennia [Analysis of direct foreign investments in the economy of Ukraine and the prerequisites for their involvement]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy] (electronic journal), vol. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040> (accessed 03.01.2025).

5. Yakushko I. V. (2019) Reitynhovi pidkhody do otsiniuvannia investytsiinoi pryvablyvosti natsionalnoi ekono-miky [Rating approaches to assessing the investment attractiveness of the national economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 23, 2, pp. 152–159. Available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/31.pdf

6. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2024) Priami inozemni investytsii [Foreign direct investment]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

7. Nikolchuk Yu. M., Lopatovska O. O. (2023) Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni tendentsii, problemy ta kluchovi vektory vyrishennia [Investment attractiveness of Ukraine: main trends, problems and key solution vectors]. *Innovatsii ta stiikist* [Innovation and Sustainability] (electronic journal), vol. 1, pp. 164–175. Available at: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159> [in Ukrainian] (accessed 05.01.2025).

8. Konakova K. M. (2019) Otsinka ta napriamy pokrashchennia investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: reitynhovi pidkhid [Assessment and directions for improving Ukraine's investment attractiveness: a rating approach]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo* [Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University: series: International Economic Relations and World Economy]. Vol. 26, pp. 84–90.

9. Vakulych M. M. (2014) Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm derzhavnogo rehuliuвання investytsiinoho klimatu [Organizational and economic mechanism of government regulation of the investment climate]. *Akademichnyi ohliad* (electronic journal), no. 1, pp. 41–49. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ao_2014_1_7.pdf (accessed 05.01.2025).

10. Shuplat O. M. (2022) Aspekty polipshennia investytsiinoho klimatu Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Aspects of improving the investment climate of Ukraine in the conditions of European integration]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu* [Scientific Bulletin of Uzhgorod University]. Vol. 1 (59), pp. 129–137. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-137](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-137)